

Onderzoeksverantwoording document Jongeren over lezen en de bibliotheek.

Marjolein Brood
Eva Bruinsma
Geert-Jan Davelaar

Introductie

In dit document vind je de onderzoeksverantwoording van het document Jongeren over lezen en de Bibliotheek.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee focusgroepen en drie interviews. Deze kwalitatieve sessies hebben online via Zoom plaatsgevonden en zijn begeleid door Young Inspiration, een bureau gespecialiseerd in jongeren(onderzoek). De werving van de jongeren is via Young Inspiration, de bibliotheken die deelnamen aan dit project (Bibliotheek IJmond Noord en Bibliotheek Rijn en Venen) en Probiblio gedaan, voornamelijk

via social media. Alle deelnemers zijn in de leeftijd van 13-18 jaar, in totaal hebben 18 jongeren aan het onderzoek meegedaan.

In dit document vind je informatie over de respondenten en topic list.

Jongeren en lezen: eerder onderzoek

Deskresearch

Voorafgaand aan de focusgroepen en interviews deed Probiblio deskresearch. Belangrijke onderzoeken die hierin zijn meegenomen zijn onder anderen het [PISA onderzoek](#) over leesvaardigheid bij jongeren (2018), de publicatie [Jongeren en Lezen](#) (2022) van Cubiss en [De leeswereld van jongeren van en jongvolwassenen](#) (2020) van Stichting Lezen. De vragen voor de focusgroepen en interviews werden op basis van deze informatie samengesteld.

Verder lezen:

[Jongerendossier | Probiblio](#)

[PISA \(pisa-nederland.nl\)](#)

[De leescultuur van jongeren - Stichting Lezen](#)

[Jongeren en lezen publicatie | Cubiss](#)

Belangrijkste conclusies deskresearch

Jongeren en de bibliotheek

- Jongeren associëren de bibliotheek voornamelijk met leren en lezen.
- Jongeren hebben het te druk om te lezen en naar de bibliotheek te gaan.
- Jongeren missen andere leeftijdsgenoten in de bibliotheek.
- Jongeren geven graag hun mening en willen geïnspireerd en betrokken worden.
- Jongeren worden vaak niet bereikt met de huidige communicatie, ze voelen zich niet aangesproken.

Jongeren en lezen

- Bijna alle jongeren vinden lezen belangrijk.
- Leesplezier moet voorop staan.
- Jongeren zijn op zoek naar echte verhalen.
- Jongeren hebben geen zicht op het actuele aanbod van boeken en krijgen graag leestips op maat die aansluiten op hun interesses schrijvers/genres die ze al kennen.

Activiteiten

- Jongeren zijn geïnteresseerd in de activiteiten die de bib organiseert, maar ze bezoeken ze niet.
- Jongeren bezoeken graag activiteiten die een koppeling hebben met hun eigen interesses.
- Jongeren weten graag van tevoren het niveau van de inhoud en of er ook leeftijdsgenoten aanwezig zijn.

Respondenten

- Veldwerk: twee focusgroepen en drie interviews.
- De jongeren zijn geworven door Young Inspiration en via Bibliotheek IJmond, Bibliotheek Rijn en Venen en Probiblio.
- De gesprekken hebben online plaatsgevonden via Zoom.
- Voor de gesprekken is gebruik gemaakt van een topic list die door Probiblio en Young Inspiration is opgesteld met input van Bibliotheek IJmond Noord en Bibliotheek Rijn en Venen.

Samenstelling focusgroepen

Geslacht	Man	10
	Vrouw	8
Leeftijd	13	7
	14	1
	15	4
	16	4
	17	1
	18	1
Opleiding	Praktijkonderwijs	3
	VMBO	5
	HAVO	5
	VWO	4
	MBO	1
Stedelijkheid	Niet-stedelijk	8
	Stedelijk	10
Culturele achtergrond	Nederlands	12
	Turks	2
	Surinaams	1
	Afgaans	1
	Marrokaans/Arabisch	2

Persona's

In de groepsgesprekken werd jongeren gevraagd om twee fictieve personen te adviseren, en de bibliotheken tips te geven hoe ze 'Maryam' en 'Sep' het beste kunnen bereiken.

Maryam

"Ik ben 14. Ik ga naar school en ga na school vaak sporten, gamen of ik ben buiten met vrienden. Ik woon met mijn moeder en 2 tweelingbroertjes van 5 jaar. Doordeweeks heb ik het erg druk en op zaterdag voetbal ik. Als ik tijd over heb vind ik het leuk om muziek te luisteren, te winkelen of te gamen. Bij de bibliotheek denk ik vooral aan boeken en lezen. Vroeger ging ik vaak naar de bieb met mijn moeder om boeken te lenen. Sinds de middelbare school ben ik er niet meer geweest. Ik houd wel van lezen, maar ik doe het eigenlijk nooit. Ik weet ook niet zo goed wat ik leuk vind om te lezen. Wat moet je kiezen dan? Maar ja ik ben ook gewoon superdruk. En ik vind gamen eigenlijk leuker dan lezen dus ja dat doe ik dan toch liever als ik vrij ben."

Sep

"Ik ben 16 jaar. Ik zit op voetbal en in mijn vrije tijd zit ik veel op Instagram en kijk ik series, bijvoorbeeld op Netflix. Lezen doe ik eigenlijk alleen voor school. Voor Nederlands moet ik boeken lezen van de lijst en dat is echt saai. Het zou anders zijn als ik gewoon zelf een boek mocht kiezen. Ik las eerst wel eens boeken over zombies, maar die staan niet op de lijst. De boeken die ik wel mag kiezen zijn echt ouderwets, met moeilijke woorden en het verhaal is heel traag. Dat vind ik jammer, het lezen wordt er zo niet leuker op."

Topic list

Introductie

- Voorstellen onderzoeker en eventuele meekijkers vanuit Probiblio.
- Doel en bedoeling onderzoek (kort) toelichten. Probiblio doet een doelgroepenonderzoek voor bibliotheken. Bibliotheken willen jongeren beter begrijpen.
- Zij willen de kennis inzetten om zo effectiever en met meer resultaat jongeren aan het lezen te krijgen en de bibliotheek meer in te richten op de voorkeuren en wensen van jongeren zelf. Dit is niet de eerste keer dat we met jongeren spreken over dit onderwerp. We hebben al veel gehoord maar er maakt ook nog veel nieuwsgierig. Daarom hebben we deze focusgroep georganiseerd.
- Benoemen dat we de anonimiteit waarborgen en jongeren vrijuit kunnen spreken. We starten ook een opname. Dit doen we om het gesprek na te kunnen luisteren en uit te kunnen werken. We vragen of alle jongeren hiermee akkoord zijn (vooraf ook gedaan).

Deel 1 Voorstellen

Kun je je voor ik je vragen stel eerst even voorstellen? Zo leren we je beter kennen. We vragen de jongeren om de chat te gebruiken en vragen hen:

- Hoe oud ben je?
- Wie is jouw held, of van wie of wat ben je fan en waarom?
- Waar denk jij aan bij een bibliotheek? Schrijf drie woorden in de chat waar je gelijk aan denkt. We vragen door op enkele antwoorden.
- Wat doe je graag in je vrije tijd? We vragen door of jongeren ook graag lezen in hun vrije tijd en maken hiermee een brug naar het volgende deel van dit gesprek: leesgewoonten van jongeren.

Deel 2 Leesgewoonten van jongeren

- Hoe leuk vind jij lezen? Geef een cijfer tussen 0 en 10 en geef aan waarom je dit cijfer geeft. Welk cijfer zouden je vrienden geven? Hoe zijn zij bezig met lezen in het dagelijks leven?
- Op welke momenten lees jij? In het weekend, op school, in de vakantie etc.
- Op welke manier lees je graag? Op een e-reader, een papieren boek, schoolboek, luisterboek etc.
- Waarom lees jij een boek of zou je een boek lezen? Bijvoorbeeld voor plezier, of om iets te leren, voor school, om te ontspannen?
- Vind je lezen belangrijk? Waarom? Wat zijn de voordelen van lezen vind je? (Voor verbeteren taal/kennis?) En de nadelen?
- Wat kan jongeren in jouw ogen tegenhouden om te lezen? Waarom zouden jongeren niet lezen?
- Hoe wordt er bij jou op school met lezen (van boeken) omgegaan? Wat doet de school aan het lezen van (lees)boeken?
- Hoe kunnen jongeren meer gaan lezen denk je? Wat is daarvoor nodig?

- Momenteel verlaat 25% van de jongeren met een onvoldoende leesniveau het middelbaar onderwijs. Hoe kan voorkomen worden dat er nog meer 'ontlezing' onder jongeren plaatsvindt? We vragen kort door, maar komen hier later in de focusgroep ook nog op terug.
- Wat is je lievelingsboek ooit? Wat voor soort boeken lees je graag? Waarom kies jij dit soort boeken? Wat is het laatste boek dat je gelezen hebt? Welk cijfer geef je dat boek? Waarom dit cijfer?
- Hoe kom je aan deze boeken? Geleend van iemand anders, geleend bij de bibliotheek, mediatheek op school, gekregen, gekocht bijvoorbeeld?
- Wat maakt een boek voor jou een goed boek? Wanneer zou je een 10 geven?
- Hoeveel boeken lees je ongeveer per jaar? Is dat goed, te weinig, te veel in jouw ogen? Is dit anders dan een jaar of een paar jaar geleden? Hoe komt dit?
- Hoe kies jij een boek uit? Wie geeft je leestips? Waar vind je deze?

Deel 3 Beeld van de bibliotheek

- Kom je weleens in een bibliotheek? Waarom wel/niet? Hoe vaak kom je per maand? Op welke momenten? Met wie ga je dan (ouders, klasgenoten, vrienden, alleen)? Heb je een vaste bibliotheek waar je heen gaat?
- Heb je een mediatheek/ bibliotheek op school? Is dat vooral een plek om boeken te lenen of gaat het om iets anders? (studieplek, computerruimte ...)
- Als je weleens in de bibliotheek komt, waarom ga je naar een bibliotheek? Wat doe je daar graag? Bijvoorbeeld boeken lenen, huiswerk maken, een activiteit bezoeken? Als je er nooit bent, zou je dit wel willen? Wat houd je tegen?
- Wat vind je leuk aan een bibliotheek? Wat mis je in bibliotheek? Wat verandert er als dat er wel is? Waarom? Stel dat het niet verandert, wat gebeurt er dan (niet)?
- Wat zouden jongeren aan een bibliotheek willen veranderen? Hoe ziet de ideale bibliotheek eruit?
- Wat kan jongeren tegenhouden om de bibliotheek te bezoeken? Hoe komt dit? Herken je dit zelf ook? En herken je dit bij vrienden? Waarom wel/ niet?
- Stel je bent in een bibliotheek, hoe kies je de boeken die je wilt lezen? Stap je in de bibliotheek ook weleens op een medewerker af voor assistentie bij de boekkeuze? Waarom wel/niet? Wat of wie kan je nog meer helpen het perfecte boek te vinden?
- Luister je weleens naar luisterboeken of podcasts? Waarom wel/niet? Zoek je hiernaar wel eens bij de bieb? Vind je dit dat papieren boeken minder belangrijk worden doordat er ook luisterboeken en podcasts zijn?

Deel 4 Jongeren aantrekken

We stellen de jongeren een persona voor. Ik wil je voorstellen aan Maryam. Ik deel het scherm met je en dan zie je wie ze is. De jongeren zien de volgende tekst die zij allemaal lezen. “Ik ben 14. Ik ga naar school en ga na school vaak sporten, gamen of ik ben buiten met vrienden. Ik woon met mijn moeder en 2 tweelingbroertjes van 5 jaar. Doordeweeks heb ik het erg druk en op zaterdag voetbal ik. Als ik tijd over heb vind ik het leuk om muziek te luisteren, te winkelen of te gamen. Bij de bibliotheek denk ik vooral aan boeken en lezen. Vroeger ging ik vaak naar de bieb met mijn moeder om boeken te lenen. Sinds de middelbare school ben ik er niet meer geweest. Ik houd wel van lezen, maar ik doe het eigenlijk nooit. Ik weet ook niet zo goed wat ik leuk vind om te lezen. Wat moet je kiezen dan? Maar ja ik ben ook gewoon superdruk. En ik vind gamen eigenlijk leuker dan lezen dus ja dat doe ik dan toch liever als ik vrij ben.”

- Herken je dit type jongere? Hoe herken je haar, of niet?
- Hoe kan de bibliotheek zorgen dat jongeren als Maryam toch naar de bibliotheek komen? Wat kan het Maryam opleveren om naar een bibliotheek te gaan?
- Maryam geeft aan dat ze graag gamet. Zouden jongeren boeken lezen over gamen? Hoe kan de bibliotheek een brug slaan tussen de gamewereld en de wereld van de boeken?
- De bibliotheek heeft een afdeling Young Adult boeken, die is ingedeeld in veel voorkomende interesses van jongeren, zoals bijvoorbeeld gamen. Ben je bekend met deze afdeling? Hoe zouden jongeren hiermee kennis kunnen maken? Kan de bibliotheek ook nog op een andere manier een brug slaan tussen interesses van jongeren en boeken?

- Maryam geeft ook aan dat ze niet vaak leest. Wat zijn manieren om jongeren aan te sporen om te lezen? En is dat nodig denk je? Hoe kan een bibliotheek jongeren helpen bij leesplezier denk je?
- Zouden jongeren meer lezen als ze beter geholpen zouden worden met hun boekkeuze? Hoe kan de bibliotheek Maryam helpen om een boek te kiezen die bij haar past? Hoe zouden jongeren geholpen kunnen worden? Hoe zou een bibliotheek een jongere als Maryam kunnen helpen denk je?

We stellen de jongeren nog een persona voor. Dit is Sep: "Ik ben 16 jaar. Ik zit op voetbal en in mijn vrije tijd zit ik veel op Instagram en kijk ik series, bijvoorbeeld op Netflix. Lezen doe ik eigenlijk alleen voor school. Voor Nederlands moet ik boeken lezen van de lijst en dat is echt saai. Het zou anders zijn als ik gewoon zelf een boek mocht kiezen. Ik las eerst wel eens boeken over zombies, maar die staan niet op de lijst. De boeken die ik wel mag kiezen zijn echt ouderwets, met moeilijke woorden en het verhaal is heel traag. Dat vind ik jammer, het lezen wordt er zo niet leuker op."

- Herken je dit type jongere? Hoe herken je hem, of niet?
- Vind je dat boeken lezen op school gemotiveerd wordt? Waarom wel/niet? Zo niet, hoe zou dit wel kunnen gebeuren?
- Wat vind je van lezen voor de lijst? Vind je het goed dat er zo'n lijst is? Denk je dat het beter zo zijn als jongeren zelf een boek

mogen kiezen? Zouden alle boeken dan mogen of zouden er wel eisen moeten zijn?

- Wat zijn voordelen van de verplichte leeslijst? Wat zijn nadelen?
- Vind je het belangrijk dat jongeren kennismaken met Nederlandse literatuur? Is de leeslijst de manier hiervoor? Zijn er ook andere manieren om jongeren kennis te laten maken met Nederlandse literatuur?
- Sep zit veel op Instagram en op Netflix. Hoe kan een bibliotheek wat betreft tijdsbesteding concurreren met social media, streamingsdiensten of games?
- Kan een bibliotheek gebruik maken van social media, streamingsdiensten of games om jongeren te motiveren om te lezen? Hoe bijvoorbeeld?

Deel 5 Afsluiting

- We zijn bijna aan het eind van ons gesprek. Ter afsluiting heb ik nog een paar vragen waar ik nieuwsgierig naar ben.
- Eerder in ons gesprek noemde je een aantal woorden waar je aan dacht bij een bibliotheek. [enkele voorbeelden noemen]. In hoeverre is dit beeld in dit gesprek anders geworden? Wat voor nieuwe dingen heb je gehoord?
- Welk boek wil je dit jaar zeker nog gaan lezen?
- Wat is volgens jou het allerbelangrijkste dat je in dit gesprek verteld hebt?
- Zijn er vragen die ik niet gesteld heb, maar die ik volgens jou wel had moeten stellen?

Wil je meer weten over het onderzoek?
Neem dan contact op met:

Eva Bruinsma
(onderzoeker)

ebruinsma@probiblio.nl

Marjolein Brood
(marketing adviseur)

mbrood@probiblio.nl

Geert-Jan Davelaar
(adviseur educatie mbo)

gdavelaar@probiblio.nl

Colofon

Probiblio

Young Inspiration

Bibliotheek IJmond Noord

Bibliotheek Rijn en Venen

2023